

Komentář k pečetím

20.2.1478, Konvent augustiniánů v Brně

11.11.1560, Konvent augustiniánů v Brně

16.12.1608, Konvent augustiniánů v Brně

Pečeti nesou stejný ikonografický motiv. Vyobrazena je Panna Maria s Ježíškem v náručí s žezlem v ruce. Je korunována, okolo hlavy má svatozář. Kolem těla má sluneční paprsky a stojí na (1478) či v (ostatní typy) měsíci. Právě sluneční paprsky a měsíc jsou aluzí na Zjevení Janovo (Apokalypsu) a jeho vizi ženy slucem oděné. Zde je ale nepochybně zobrazena Panna Maria, která při této stylizaci má zřejmě představovat nejen matku Boží, ale také světici a královnu církve, či dokonce samotnou církev.

Na typech pocházejících z 14. – 17. století (byť jejich exempláře jsou datovány 1478, 1560 a 1608) je krásně zachycen a ilustrován také vývoj zobrazení tohoto konkrétního motivu.

25.6.1672, Konvent augustiniánů v Brně

Tento motiv původně nesly pečeti augustiniánských převorů. Zhruba v polovině 17. století došlo ke změně. Převoři přešli ke znakové pečetě.

Vyobrazena je zde scéna zvěstování Panně Marii. V horní polovině pečetního pole vidíme postavu archanděla Gabriela, který ve své levici drží žezlo v podobě lilie a Pannu Marii, nad jejichž hlavami se snáší Duch svatý zobrazený v podobě holubice. Na obou pečetích pozorujeme heraldické prvky – jde o dva malé renesanční štíty, které se dotýkají patami štítů a tvoří tak alianci. Na štítě umístěném heraldicky vpravo vidíme rozkřídlenou a šachovanou – moravskou orlici. Na štítě umístěném heraldicky vlevo je vyobrazena postava s berlou.

Pokud sledujeme pečeti převorů do poloviny 17. století a konventní pečeť z druhé poloviny 17. století (používaná byla zhruba v letech 1666 – 1699 a zachycena znovu ještě v roce 1738) pak lze znovu krásně pozorovat vývoj zobrazování tohoto motivu.

20.9.1708, Konvent augustiniánů v Brně

11.3.1742, Konvent augustiniánů v Brně

Brněnští augustiniáni velmi dlouho sídlili v klášteře přiléhajícím ke kostelu svatého Tomáše. Motiv tohoto jejich patrona se objevil na konventní pečetě z 1. poloviny 18. století. Vyobrazen je svatý Tomáš, který ve své pravé ruce drží kopí (připomínka jeho mučednické smrti) a ve své levé ruce knihu (typický atribut apoštolů, učenců atd.).

7.4. 1502, Konvent dominikánů v Olomouci

Další z mariánských ikonografických motivů. Zobrazena je scéna Nanebevzetí Panny Marie, kterou zbožně stojící se sepjatýma rukama vynášejí vzhůru k nebesům dva andělé. Ve spodní části pečetního pole jsou zobrazeny lidské hlavy vzhlížející k vyobrazené scéně. To je motiv, který se vyskytuje též u brněnských dominikánů. Jedná se pravděpodobně o stylizované a symbolické vyobrazení členů konventu, kteří upírají svůj zrak k uctívaným světcům a patronům řádu i církve.

6.12.1524, Konvent dominikánů v Brně

Jako hlavní ikonografický motiv je zde vyobrazena korunovaná Panna Maria trůnící uprostřed, držící malého Ježíška, kterého má posazeného na koleni. Heraldicky vpravo je zobrazena polopostava svatého Pavla, který drží ve své pravici meč, nad hlavou má nápis „S“ „PA“ znamenající – Sanctus Paulus. Heraldicky vlevo je vyobrazena polopostava svatého Petra, držící ve své levici klíč. Nad hlavou má nápis „S“ „PE“ znamenající Sanctus Petrus. Klíč a meč patří mezi typické a klíčové atributy obou svatých.

Panna Maria je zde zobrazena jako Matka Boží. Apoštolové Petr a Pavel bývají často zobrazováni společně nebo s Kristem či Pannou Marií na trůnu, kdy stojí po jeho stranách, jako v tomto případě. Mají tak symbolizovat společné zakladatele křesťanské církve, Petr zde představuje zástupce židů a Pavel pohanů. Trochu netradiční je rozmístění apoštolů, když na čestnějším místě po pravici Panny Marie stojí apoštol Pavel a Petrovi zůstalo méně význačné místo po její levici. Obvyklejší bývá opačné vyobrazení, kde význačnější místo patří Petrovi, apoštolovi, který byl Kristu za jeho pozemského života nejbližší, ale ani opačná kompozice není ničím výjimečným.

Ve spodní části pečetního pole vidíme opět adorující lidské hlavy, stejně jako v případě olomouckých dominikánů.

16.10.1667, Převor a konvent kartuziánů v Brně

Kartuziáni v Brně sídlili v klášteře Nejsvětější Trojice v Králově Poli. Motiv Nejsvětější Trojice se objevuje na jejich pečetích po celou dobu existence kláštera, kdy lze jejich pečeti sledovat (tj. asi ve 14. – 17. století). Nejkrásnější je ztvárnění tohoto motivu právě na ukázkové pečetě.

Hlavní dominantu, zde tvoří Bůh Otec sedící na nebeském trůnu, zobrazený tradičně jako starší muž – světec, který před sebou drží kříž s ukřižovaným Ježíšem Kristem, svým Synem, nad jehož hlavou se vznáší holubice, která symbolizuje Ducha Svatého, třetí podobu Trojjediného Boha. Celá tato symbolika má svůj původ v Písmu, v Novém Zákoně – v evangeliích podle Matouše, 3. kapitole, kde se praví: „*Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody, a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho.*“ a podle Marka, v 1. kapitole, kde se můžeme dočíst: „*Vtom, jak vystupoval z vody, uviděl nebesa rozevřená a ducha, který jako holubice sestupuje na něj. A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný syn, Tebe jsem si vyvolil.*“ Kristus samozřejmě musí být v této kompozici znázorněn jako ukřižovaný, protože právě jeho smrt na kříži je podstatou křesťanské víry a naděje na spasení.

Tento styl zobrazování Největější Trojice byl zejména v období raného novověku velmi oblíbený nejen ve sfragistice, ale ve výtvarném umění vůbec – viz. Masacciův obraz Nejsvětější Trojice z roku 1425.

8.7.1673, Převor a konvent kartuziánů v Brně

Opět ztvárnění Nejsvětější Trojice, ale ikonograficky dost nezvyklé. Vidíme zde Boha Otce sedícího na nebesích na svém trůnu, který už ale nedrží kříž s ukřižovaným synem. Kristus je nyní znázorněn jako z mrtvých vstalý, a poté, co vystoupil na nebesa ke svému Otci, sedí na trůnu po jeho pravici a vládne světu. Není více přibit na kříži, smrt už z vůle Otce překonal, kříž drží v ruce jako znamení naplnění svého osudu. Zobrazení vychází

z Nového zákona, listu Efezským, 1. kapitoly: „*Sílu svého mocného působení prokázal přece na Kristu: Vzkřísil ho z mrtvých a posadil po své pravici v nebesích, vysoko nad všechny vlády, mocnosti a síly i panstva, nad všechna jména, která jsou vzývána, jak v tomto věku, tak i budoucím.*“ Ani zde nechybí třetí božská podstata - Duch Svátý, opět zpodobněný jako holubice, vznášející se nad hlavami Boha Otce i Syna.

U obou typů se nachází pod vyobrazením Nejsvětější Trojice malý španělský štít s rozkřídlenou moravskou orlicí, která i po třech stoletích poukazuje na svého zakladatele moravského markraběte Jana Jindřicha.

3.10. 1757, Konvent premonstrátů v Zábrdovicích

21.3.1679, Konvent cisterciáček v Brně

Na těchto pečetích se opět setkáváme s vyobrazením Panny Marie jako Matky Boží, která drží v náručí malého Ježíška a ve své druhé ruce žezlo.

U cisterciátské pečeti jsou krásně vyvedeny odznaky moci Panny Marie – je zahalena do královského pláště, na hlavě má korunu a okolo hlavy výrazný nimbus.

Zajímavá je poněkud barokní stylizace konventní pečeti brněnských premonstrátů.

Na obou pečetích je Panna Maria znovu obklopena září ze slunečních paprsků, což může být podobně jako u augustiniánů aluzí na Apokalypsu, spíše poukazuje na její nanebevstoupení a svatost.

Ve spodní části pečetního pole konventní premonstrátské pečeti vidíme klobouk – odkaz na zakladatele kláštera Lva z Klobouk a hvězdy, patrně znovu Mariánský symbol.

6.12.1524, Martin Grüpner – převor brněnských dominikánů

4.11.1687, Konvent dominikánů v Brně

11.3. 1742, Matouš Pertscher – převor augustiniánů v Brně

Společným znakem všech pečetí je zobrazení archanděla Michaela. Zobrazen je buď jako buď držící kopí a zabíjející draka u svých nohou nebo jako držící ve svých rukou váhy, kdy váží duše zemřelých při posledním soudu. Obě vyobrazení jsou opět odkazem k Apokalypse. Archanděl Michael byl považován za nebeského knížete a vůdce nebeského vojska proti padlým andělům. Při posledním soudu pak měl rozhodovat o míře dobra a spravedlnosti jednotlivých duší a dobré duše doprovázet do ráje.

Je možné se setkat s nejrůznější stylizací a zobrazením archanděla Michaela v rámci těchto dvou jeho hlavních úkolů. Na jeho funkci nebeského vojevůdce může poukazovat jen jeho zobrazení ve zbroji a to, že v ruce drží meče, v druhé ruce pak má váhy.